

SVOBODNA SLOVENIJA

LETO (AÑO) XLVII (41)

Štev. (No.) 42

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

3. novembra 1988

MARKO KREMŽAR

Bližnji dogodki in daljne posledice

Dve razmišljanji o socialističnih republikah

Slovenci sicer ne moremo vplivati na razvoj svetovnih dogodkov in na odlične veselje, pa je vseeno prav, da se otresemo tako neodgovornega fatalizma kakor brezskrbnega optimizma ter da v treznem upanju na primeren zgodovinski trenutek presojamo vrednost porajajočih se silnic. Tako nam bo lažje izbrati pravo gradivo za lastno, človeka vredno družbo.

I. NOVI NACIONAL-SOCIALIZEM

Da je Sovjetska zveza po letu 1986 odprla vrata zasebnim tujim kapitalom, je verjetno eden najpomembnejših dogodkov zadnjih let. Ameriška in evropska podjetja naravnost tekmujejo za privilegije sodelovanja pri tem skoraj nepričakovanem vdoru na še nedotaknjeno sovjetsko tržišče.

Za zasebne kapitale Zahoda predstavlja možnost delovanja v Sovjetski zvezi tak izziv, kot je bil na primer za Evropejce pred nekaj stoletji kolonizacija Amerike. Nova celina se vključuje v gospodarsko mrežo kapitalistične družbe.

Na žalost to še ne pomeni, da se širi z enako naglico tudi območje demokratičnega sveta.

Splošno mnenje je, da bo prisotnost tujega, zasebnega kapitala prinesla ZSSR poleg gospodarskih tudi druge družbene in celo politične spremembe. Vendar je v resnici bolj malo verjetno, da bi sovjeti, z Gorbačovom na čelu, kljub vsem reformam mislili na kakršnokoli predačo oblasti. Ni pa izključeno, da se ne bodo mogli izogniti vsaj delni preosnovi (perestrojki) obstoječega političnega sistema. Vprašanje je, kakšne spremembe smemo pričakovati.

Vladarji sovjetskega imperija iščejo izhoda iz zagate socialističnega gospodarstva, ker so končno le spoznali, da to ni zmožno ohranjati niti samo sebe, kaj šele da bi moglo biti temelj neki imperialistični veselili. Pred izbiro: ohraniti ideološko čisti socializem ali okrečiti imperij, so se seveda odločili za možno in oblast na račun ideologije, za katero so še ne dolgo tega žrtvovali milijone življenj različno mislečih ljudi.

Če pa je temu tako, bi vodstvo sovjetske partije verjetno poskušalo izpeljati s pomočjo uvoženega kapitala resnično gospodarsko reformo. To pomeni, da bodo nadomestili socialistično načrtovanje s tržnim gospodarstvom, da bodo dovolili kmetom večjo stopnjo lastništva vsaj nad pridelki, da se bo večalo število industrijskih podjetij, kjer bo tuj kapital odločil o načinih proizvodnje in vplival na tržno metodologijo, da se bo življenjska raven ljudstva zvišala, da se bo njihov finančni sistem povezal s kapitalističnim v upanju na vedno nove inverzije. Ni pa verjetno, da bi se politični sistem, ki ga obvlada partija, zaradi tega že sesul. Morda bodo morali začasno odvreči kaj nebitvenega balasta, kakor so na primer Afganistan pa morda še kaka prekomorska posest, v prepričanju, da si bodo sčasoma lahko vse z obrestmi povrnil.

Tudi ni verjetno, da bi zasebni kapitali, ki bodo sodelovali pri omejenih gospodarskih reformah, izvajali kak poseben pritisk na totalitarno vladno v smeri demokratizacije. Postali bodo del privilegirane družbe, uživali če že ni monopolni pa vsaj zelo zavarovan položaj na ogromnem trgu in kaj lahko višje cenili „avtoritarno stabilnost“ od nepredvidljivih demokratičnih re-

form in z njimi združenih pretresov. V tej smeri smemo sicer pričakovati pritiske na ZSSR od strani demokratičnih držav, a ti, sami na sebi, le redko privedejo v totalitarnih sistemih do kakih bistvenih notranjih sprememb.

Povezavo političnega monopola s privilegiji zasebnih kapitalov poznamo iz bližnje preteklosti kot eno od značilnosti „nacional-socializma“. Pri tem bi manjkal v nastajajoči sovjetski družbi le še nacionalni element, ki naj bi služil taki totalitarni strukturi kot moralno opravičilo. Če pogledamo v sedanji položaj te države pa tudi Kitajske in celo Jugoslavije, se zdi, da glede nacionalne primese ne bodo v zadregi.

Lahko se tedaj zgodi, da bi nacional-socialistični sistem (seveda brez take nesimpatične oznake) nadomestil na vzhodu obstoječi internacionalni socializem, ne da bi pri tem partija izgubila svoj politični monopol. Sprememba nekaterih ljudi in uradne terminologije je cena, ki bi jo partija verjetno z veseljem plačala posebno še, ker bi našla pri očetu evrokommunizma Gramsciju za podobno taktiko celo teoretično opravičilo.

In kam vodi tak „novi“ nacionalni socializem? Poskusi iz prve polovice stoletja potrjujejo, da smemo pričakovati tudi v hipotetičnem ponovnem pojavu takega sistema: sprva visoko gospodarsko aktivnost, nato kopičenje kapitala ter relativno zvišanje življenjske ravni... A potem? Na to si lahko odgovori vsak ki nima slabega spomina.

Vsekakor demokracija ni sad kakšne gospodarske ali zgodovinske nujnosti, kot si lahko verjetno obetajo nekateri.

Demokratična družbena ureditev je posledica moralne in politične zrelosti ter treznih odločitev nekega naroda. Zato jo je veliko lažje napraviti kot si jo ponovno pridobiti.

Ali so potemtakem ljudstva vzhodne Evrope in ostale žrtve komunističnih držav neizogibno obsojena na tako ali drugačno obliko totalitarizma? Nikakor. Rešitev je prav v rokah teh narodov. Oni sami so v prvi vrsti poklicani, da postanejo protagonisti globokih družbenih sprememb. Če narodi pod komunistično oblastjo ne bodo lahko verjetno zaupali v neko avtomatično rešitev, ki naj bi prišla z dotokom kapitala, ter se bodo zanašali predvsem na svojo moralno in kulturno silo, je upanje na zlom nasilnih družbenih sistemov upravičeno.

Narodi bodo od znotraj zlomili razkrajajoče se marksistične sisteme, če ne zapadejo vabljivi skušnjavi prav tako totalitarnega, materialističnega nacionalizma. Pri naporih za resnično demokratizacijo družbenih odnosov jim zunanje okoliščine lahko pomagajo, ne morejo pa nadomestiti notranje, to je moralne sile ljudstva.

(Konec prihodnjič)

Zahtevajo odstop, ker je povedal resnico

Peter Matič je predsednik Zveze borcev Narodno osvobodilne vojske Jugoslavije. V zadnjem času je nastala proti njemu velika gonja s strani srbskih partizanskih borcev, ki so zahtevali njegov odstop ali odpoklic, ker je javno izjavil, da sedanje vodstvo CK Zveze komunistov Srbije skuša ustvariti veliko Srbijo. Zato dežujejo (naročene) brzojavke na predsedstvo borcev Jugoslavije z zahtevo, da se Matiča odpokliče iz predsedniškega mesta. Največ brzojav prihaja iz območja ožje Srbije. Zato je tudi končno Matič odstopil!

Pismo iz Slovenije

Gospodarski, politični in kulturni položaj Slovenije v Jugoslovanski skupnosti narodov se iz dneva v dan slabša in je vse težji ter utegne postati za nadaljnji obstoj te jugoslovanske skupnosti narodov usoden in katastrofalen. To priznavajo slovenski in jugoslovanski voditelji, seveda vsak iz svojih nacionalnih pogledov in pri tem skušajo odgovornost za tako stanje pripisati drug drugemu. Javna tajna je, da komunistični voditelji v Beogradu hočejo naprti odgovornost Sloveniji, njeni Mladini in Novi reviji, medtem ko vidi slovensko ljudstvo izvor vseh sedanjih težav Slovenije v Jugoslaviji in v njenem izkoriščanju. Čeprav je gospodarski položaj Slovenije v tem času zelo slab, pa je predsednik slovenske vlade Dušan Šinigoj na zadnjem sestanku z gospodarstveniki na Gorenjskem jasno povedal, da se bo gospodarski položaj Slovenije kmalu še poslabšal. To svojo napoved je opiral na oceno, da se bo znašla Slovenija letos brez finančnih sredstev, ko bo morala Beogradu in nerazvitim republikam izplačati 6.600 starih milijard kot obveznost za leto 1987. Te velike obveznosti pa že utrujeno in močno opešano slovensko gospodarstvo ne bo zmoglo. Če pa bodo ta sredstva Sloveniji pobrali, pa ji ne bo ostalo nič za njen nadaljnji gospodarski razvoj in tehnološko posodobitev, vprašljiva pa so tudi sredstva za izplačilo osebnih dohodkov-plač zaposlenih delavcev. Ekonomisti pravijo, da se bo celotno slovensko gospodarstvo znašlo v nelikvidnosti, kar po vaši pomeni v „bankrotu“. To pa bo imelo daljnosežne posledice na gospodarske in politične razmere na Slovenskem. Delavski razred se bo znašel na ulicah in skozi že priznano skrajno skrajno obliko samoupravljanja „prekinitev dela“, kar praktično pomeni štrajki, razreševal svoje življenjske in obstojne probleme za golo preživetje.

Težka gospodarska situacija, ki ji dajejo pečat zunanji in notranji dolgov, padanje fizične proizvodnje, nelikvidnost in vsesplošna nemotiviranost za delo, pa poslabšuje iz dneva v dan tudi politično situacijo v Sloveniji kakor tudi v Jugoslaviji. Iz dneva v dan se bolj za-

ostrujejo odnosi med republikami in njihovimi političnimi in oblastvenimi forumi, ki jih predstavljajo delegirani predstavniki komunistične stranke oz. partije. Nekoč opevana parola „Bratstvo in enotnost“, ki obstaja med jugoslovanskimi narodi in ki je triumfirala za časa vladanja Tita, se spreminja v nezaupanje, med ljudmi in republikami. Danes ni več tistega zaupanja, če je sploh še kdaj obstajalo, ampak prevladuje načelo, kdo bo koga in za kakšno ceno. In iz prvih tega nezaupanja so že vidni elementi rušenja Titove Jugoslavije in hkrati začetek obdobja jugoslovanske države. Začetek teh težav, ki bodo v bodočnosti več ali manj vplivali na obstoj te Jugoslavije, pa niso zgolj v političnih nasprotjih; tedaj temeljijo predvsem v neučinkovitih ekonomskih razmerah in v razpadajočem gospodarskem sistemu in birokratskem vodenju zavoženega jugoslovanskega gospodarstva. Tisti, ki dajejo so predvsem Slovenci; so prepričani, da dajejo preveč in s tem ogrožajo sami sebe in lastni razvoj, medtem ko tisti, ki to pomoč iz leta v leto brezplačno prejema, mislijo, da dobijo še vedno premalo in bi zato radi še več.

Če je za časa Tita vsaj na zunaj in občasno prevladovalo načelo, da Jugoslavija mora imeti razvito Slovenijo, da bo lokomotiva, ki bo vlekla jugoslovansko gospodarstvo in s tem tudi plejado nerazvitih republik, pa danes prevladuje v politiki federacije in nerazvitih republik prepričanje, da mora Slovenija s svojim razvojem počakati toliko časa, toliko let, da jo nerazviti dohitijo. To pa pomeni za Slovenijo samomor in izločitev iz razvite Evrope. Je pa to samomor tudi celotne Jugoslavije, kar pa danes jugoslovanski komunisti ne vidijo in ne spoznavajo. Te gospodarske zaostritve med republikami pa imajo posledice tudi na politične in kulturne zaostritve med političnimi in oblastvenimi vodstvi, med republikami in federacijo. Če so nam pred leti naši politiki, seveda iz komunistične partije, stalno govorili, da razredni sovražniki prihajajo ali iz Amerike ali Rusije, danes vse bolj prihaja med ljudi spoznanje, da imamo največjega razrednega sovražnika sami v sebi, to je v neodgo-

vornosti, anahičnem samoupravljanju, nestrokovnem delu, korupciji in podkupovanju in ne nazadnje v neučinkovitem gospodarskem in političnem sistemu.

Da je v odnosih med jugoslovanskimi narodi in državami že načeto „bratstvo in enotnost“, je bilo manifestirano v opravljeni javni razpravi o spremembi jugoslovanske in slovenske ustave. V Sloveniji smo na sestankih večino predlaganih sprememb vezne ustave zavrnili, ker te predlagane spremembe ne težijo k demokratizaciji jugoslovanske družbe, še naprej zatirajo svobodo do opredelitve v izbiri sistema in oblike oblasti in ne podpirajo svobodne iniciative kot gibal osebne in družbenega napredka vsake družbe. In kaj je pokazala sedanja ustavna razprava, ki pa je še vedno pesek v oči vladajoči komunistični partiji. Slovenci smo v razpravah zahtevali za slovenski narod več nacionalne svobode, več ekonomske svobode in samoiniciativnosti, možnosti združevanja po nazorih prepričanij, medtem pa so južne nerazvite republike pod vodstvom srbske čaršije zahtevale centralistično zvezno državo, ko naj bi Beograd zopet kot nekaj vladal iz enega centra federalnim entam, med katere bi spadala tudi sedaj še razvita Slovenija. Če bo ta smer v razvoju prevladovala, bo Slovenija izgubila še tiste minimalne pravice v obstojnosti države, ki jih morda vsaj na videz ima še danes. Družbene sile v državi, ki se ob ustavni razpravi borijo za sprejem enega ali drugega koncepta državne ureditve, pa niso enako močne. Vsa nerazvita Jugoslavija s Srbijo na čelu podpira uvedbo centralistične in unitaristične Jugoslavije, saj vidijo v tem možnost, da si bodo dokončno podredile slovenski narod, s tem pa tudi ustvarile pogoje za nacionalno in gospodarsko izkoriščanje Slovenije in razvrednotenje slovenske kulture, ki je skozi vsa nemirna stoletja in tisočletja ohranjala slovenski narod. Hvalevredna je ob tem ugotovitev in spoznanje, da je sedanje politično vodstvo, čeprav komunistično, ki je po popkovini še vedno vezano na Beograd, odločno podprlo težnje slovenskega ljudstva, ko se je upro

(Nadaljevanje na 2. str.)

Zadnje novice s teleksa

Naš gost iz Goriške g. Vinko Levstik nam je še pred odhodom poskrbel, da smo dobili zadnje novice iz Slovenije po teleksu, za kar se mu najlepše zahvaljujemo!

V petek popoldne je zvezna ustavna komisija zaključila delo in zvezni zbor je z glasovanjem (pet vzdržanih) sprejel amandmaje, kot jih je predlagala Slovenija: financiranje JLA ostane predmet državnega proračuna, čeprav dopušča občasno iskanje dodatnih sredstev s soglasjem republik. Ostali sporni členi so izpadli. Seveda bo treba počakati še na odobritev vseh republiških skupščin. Nadaljnja zakonodajna pot bo še dolga in tudi sporna, še težje pa bo izvajanje reform, saj je zvezna vlada še pred njihovo uveljavitvijo že klonila pri plačah: pod pritiski je možen porast plač s predvidenih 119 odstotkov povišala na 140 odstotkov.

JLA naj bi bil sestavni del jugoslovanske federativne ureditve, pravijo; a v svojem sestavu bolj odraža unitarizem z etiketo enotnosti. S svojo prisotnostjo in pritiskom v politični in zakonodajni sferi je prava antiteza demokratizacije, s svo-

jo zapravljenostjo pa vse prej kot stabilizacijski faktor. Zgleda pa, da Amerika indirektno podpira prav te nazadnjaške unitaristične sile.

Še utrinek s 17. seje, ki je bil vseč časnikarjem na ljubljanski RTV:

Iz Slokarjevega govora: Izgubljamo bitko za bitko, komandanti pa ostanejo vedno eni in isti, trdno v svojih sedlih. To pa ni skladno z vojaško logiko: če bitko izgubi, je komandant prvi, ki se zamenja... Ljudi je strah pred bodočnostjo, ker ni perspektiv... zato se oklene vsake bilke, ki jim jo kdo ponudi, pa če je rešitev stvarna ali ne.

Črnogorska vlada je odstopila, ker ni dobila zaupnice.

V četrtek so potekale volitve na republiški konferenci: za člana predsedstva je bil izvoljen Ribnikar (dekan ljubljanske univerze) s 123 glasovi, dočim jih je Bavčar dobil 61. Izvolitve morajo še potrditi občine z dvetretjinsko večino.

Čeprav je pred tem na občinskih kandidatih konferencah dobil največ glasov Bavčar, je zadnje dni iz političnih krogov kar mrgolelo nasprotovanj zadnji pobudi odbora: te očitke so mnogi hlastno upora-

bili za utemeljitev neprimernosti Bavčarjeve kandidature. Bavčar je sicer objasn timer, da je državljanova neposlušnost pasivno, nenasilno dejanje, protest, moralno vprašanje, ali oblast dela prav ali ne... Sicer pa se je s to problematiko že začel podrobneje ukvarjati tisk (Teleks, Mladina...).

Predsedstvo ZSMS je izreklo nezadovoljstvo, ker njen kandidat ni bil izvoljen za člana predsedstva (Bavčar).

V torek so v republiški skupščini končno ustanovili komisijo za nadzor nad zakonitostjo dela Službe državne varnosti in pa delegatsko skupino za proučitev procesa. Koliko časa bo to preučevanje trajalo, je seveda drugo vprašanje.

Delegacija odbora (Mojca Drčar M., M. Hren, Močnik, B. Roter) se je prejšnje dni mudila v Strassbourgu, kjer je razdelila manifest o stanju v Jugoslaviji. Ta čas se mudi v Parizu. Gost Clov. doma, obiskala pa je tudi Amnesty Internat., odbor za zaščito Janše; poudarila legalno delovanje odbora in povabila sredstva obveščanja, da sledijo razvoju v Sloveniji in Jugoslaviji, ker gre za demokracijo in pluralizem.

Marjan Schiffrer

MED KNJIGAMI IN REVIJAMI

Partizan nekoliko drugače

Pri založbi Obzorja v Mariboru je izšla letos zanimiva knjiga jezuita **Franceta Cerarja: Partizan nekoliko drugače**. Je to ena redkih knjig (če ni edina), ki popisuje leta revolucije 1941-1945 iz zornega kota slovenskega vernika (ne Kocbekovega kova), ki je v tej revoluciji kot partizan tudi aktivno sodeloval.

Razpad Italije, septembra 1943, je doletel Cerarja v Novem mestu. V žepu je imel ravnikar opravljeno maturo, v srcu pa se je že odločil za mašništvo.

Že v začetku zgodbe nas presesteti, da ta globoko verni fant (Boga sem bil lačen, je zapisal), dolgoletni kongreganist, v tisti odločilni uri dvomi. Na eni strani so bile izjave papežev Pija XI., Pija XII., je bil ljubljanski škof, njegov škof, je bila vsa slovenska katoliška mladina, ki ji je bilo popolnoma jasno, kje je njeno mesto. Že sv. Iznacij iz Antiohije je pred 1900 leti zapisal: Kjer je škof, tam so verniki, tako kot je Cerkev tam, kjer je Kristus. Kdo in kaj je bilo na drugi strani pa itak vsi vemo.

Toda Cerar je doživljal notranjo stisko. Zatekel se je (kot sam piše) na kor frančiškanske Cerkve v Novem mestu, da je Boga prosil za razsvetljenje. Iz cerkve je stopil odločen, da ostane. Ni se pridružil neki beguncev, ki se je umikala.

Na vsak način moramo spoštovati ta njegov korak, ker je bila odločitev globoko premišljena, notranje izbojevana in boleča. Da ga je žgala, se vidi, ker se še pozneje k njej večkrat vrača.

Čez nekaj dni je že kot partizanski mobiliziranelec hodil po Novem mestu. Njegova prva doživetja v partizanstvu so bila travmatična. Komandir čete je slišal, da je v bližnjem šmihelu zvonilo poldnevno. To ga je naravnost razkačilo. Preklinjal je Boga, Marijo in vse svetnike. Trdil je, da bo treba vse cerkve požgati, župnike in nune pa postreliti. Cerar dodaja, da pozneje v partizanih takega prostaštva ni več doživel.

Tako je dočkal nemško ofenzivo, razbitje partizanskih enot, sam pa se je znašel v rodni Beli krajini, kjer je ostal do konca. Tako se ni udeležil nobene večje bitke, kjer bi ga kot nezanesljivega poslali v prve vrste; tudi mu ni bilo treba prisostvovati množičnim likvidacijam nedolžnih. Postal je kulturnik in član Frontnega gledališča ter vsaj na daleč spoznal osebnosti partizanstva kot Kidriča, Vidmarja, Bevka in druge.

Ko ga tako srečujemo na partizanskih poteh, ga moramo občudovati zaradi dveh stvari: zdržal je strahotni pritisk partije in ni vstopil vanjo (kar mu je seveda veliko škodilo) in vztrajal je v svojem molitvenem življenju. Zmolil je vsaj en rožni venec na dan za vse, tudi za domobrance, kot piše.

Maló pred koncem vojne so ga iz Frontnega gledališča odpustili z opombo, da je politično nezanesljiv, globoko veren in oportunist. Odnos do komunistične partije pa da je negativen in odklanjaljoč. Določili so ga za pomočnika pri protitančkovskem topu in tako je kot topničar vkorakal 9. maja 1945 v Ljubljano. Decembra istega leta se je končalo njegovo partizanovanje. Zadnja poglavja knjige so posvečena jezuitskim študijem, posvetitvi in dušnopastirskemu delu na štajerskem.

To je nekakšna okvirna zgodba njegovega življenja. Toda za nas so zlasti zanimive njegove misli in razmišljanja v urah samotne, na nočnih stražah, na pohodih, kadar je bil sam. Cerar se, kot skoraj vsi čeprečniki doma, še vedno zapleta v široke fraze, kot narodno osvobodilna borba, boj proti okupatorju za osvoboditev naroda ipd. Kljub svoji iskrenosti in pokončnosti se ni prebil (vsaj zdaj se tako) do zgodovinskega dejstva, da je bila vsa

partizansčina samo krinka za dokončni in krvavi naskok številno nepomembne partije na Slovenskem moči in oblasti. Kdor se je temu upiral, je dobil žig izdajalca (in kroglo v tilnik), pa naj je bila puška, ki jo je nosil Hitlerjeva, Mussolinijeva, Stalinova (leto 1948) ali pa naj je bil brez nje. Zato je vse pisarjenje o boju proti okupatorju, o izdajalcih, borbi za svobodo naroda itd. votlo frazarjenje, ki bi, po našem skromnem mnenju, moralo počasi izginiti iz tako odkritosrčno pisanih knjig, kot je Cerarjeva.

Toda Cerarjeve misli se dotikajo še drugih zanimivih in bolečih točk. Kako, recimo, da francoski in ameriški katoličani niso poslušali papeževih okrožnic in so sodelovali s sovjeti v borbi proti nacizmu, kar naj bi nekako potlačilo njegov nemir.

Ali so Francozi in Amerikanci kot katoličani delali prav, bo sodil Bog. Politično pa je bil njihov položaj popolnoma drugačen in se s slovenskim še primerjati ne da. Dobro so vedeli, da bodo po zmagi komunizma njihove dežele še naprej svobodne, mi pa smo pravtako dobro vedeli, da čaka našo domovino le dolga senca, ki jo še danes teži.

Cerar obsoja pokol domobrancev, se ne motovili s tem, ali so bili sojeni ali ne, pošteno zapiše, da so bili brez sodne razprave postreljeni in zmetani v kraške prepade. Žal je dodal kot delno stavek: Kaj bi pa demobranci naredili s partizani, če bi zmagali. Kako majhna, majcena misel ob tako velikem zločinu!

Dodali bi še Cerarjev odgovor na vprašanje, kaj bi slovenski verniki med revolucijo lahko storili. Po njegovem je goti nakazal Jezus sam na Oljski gori. Petru je rekel: „Spravi meč v nožnico!“ (Cerar se tega ni držal). Tako, navaja avtor dalje, bi mogoče ne bilo nič manj mrtvih, kot jih je bilo, toda s krvjo bi se omadeževala le ena stran in vernikom ne bi mogla očitati ne Turjaka (ob koncu vojne — naša opomba), ne Urha, ne Barja. Gotovo zanimiva misel, toda sedaj je že brezpredmetna.

H koncu bi še dodali, da pater Cerar želi, da bi prišlo do narodne sprave. Pravi, da jih je veliko, ki isto mislijo. „Bomo na ta dan morali dolgo čakati?“ je njegov izziv.

IZ PISMA IZ SLOVENIJE

(Nad s 1. str.)

poskusom Beograda po centralistični Jugoslaviji. Ali bo slovensko politično vodstvo zadosti močno, da se bo tudi v bodoče tako uspešno upiralo poskusom po centralizaciji oblasti v federaciji?

Danes smo v Sloveniji na velikem družbenem razpotju. Ali pristati na centralistično Jugoslavijo, v kateri bomo Slovenci kot narod izgubili vse nacionalne, etične, kulturne in gospodarske prvine, ki smo jih skozi stoletja ohranili kot narod, ali pa si izbojevati na tak ali drugačen način demokratične svobodščine, da bomo postali suveren narod z vsemi demokratičnimi, političnimi in človeškimi svobodčinami in da se bomo svobodno opredelili za samostojno ali skupno življenje z drugimi narodi in si po moralnih načelih in naravnem pravu tudi sami izbrali družbeni sistem oblasti in vladanja z našimi skupnimi zadevami. Bodoči razvoj družbe v civiliziranem svetu bo prav gotovo šel vstak razvoj, da se bo tudi malim narodom, če bodo to želeli in za to dokazali sposobnost, priznavala nacionalna samostojnost in suverenost, pa čeprav se bodo zaradi gospodarske nuje povezovali v močnejše regionalne gospodarske skupnosti. Tudi v naši jugoslovanski praksi bomo morali preiti ali slej sprejeti stališče, pa čeprav je mar-

IZ ŽIVLJENJA V ARGENTINI

Tone Mizerit

MORALA IN NEMORALA

Navidezni red, ki trenutno vlada drugega kruto napadajo in se skraj psujejo, ni pričakovati umirjenosti. Le tako je moč razložiti, zakaj se je predsednik Alfonsín znova spravljal nad peronističnega predsedniškega kandidata dr. Menema, rihankega guvernerja, in ga označil kot „najslabšega guvernerja“, kar jih ima država. Reakcija v peronističnih vrstah je bila hitra in močna. Šele po teh medsebojnih opovarnih in telegrafskih uslužbenecv itd. Te stavke, ki jih je vse več, prinašajo seme kaosa v navidezni pomladanski red. In to ni dobro.

STAVKE IN PSOVKE

Izumitelji „pomladanskega načrta“ so pač pričakovali, da bo septembra inflacija krepko pod 10 odstotki, pa je to številko preseglala. Za oktober so jo računali do 5 odstotkov, pa se je približala desetici. V okviru tega načrta so predvideli povišanje različnih tarif le v višini 4% mesečno. To številko naj bi spoštovala tudi povišanja plač državnim uslužbenecem, vse dokler bo načrt v veljavi.

Tu pa nekaj ni v redu. Plače so že tako strahotno borne. Statistike govore, da je delavstvo pri plačah izgubilo kar 30 odstotkov kupne moči, odkar so radikali na vladi. Za državne uslužbence pa je še hujše. Njihove plače da so izgubile, v nekaterih primerih, kar 46 odstotkov vrednosti. Nič čudnega, če so protesti vedno hujši.

Poleg tega pa je bilo te dni jasno, da vlada, kadar jo stisnejo za grlo, tudi popusti, pa čeprav gre za usodo slovitnega načrta. Tako se je zgodilo s petrolejskimi delavci. Njihova stavka je grozila, da z jurga ne bo niti kapljice bencina. Zato je vlada popustila, a svoj poraz zakrila: uradno priznan povišek plač je bil le 4%, tem pa so dodali še 2 za „produktivnost“; slednjič so delavcem znižali delovni urnik od 8 na 7 ur. Ker pa morajo po zakonu delati, je ta zadnja „nadura“ plačana, kot se predvideva, 50%, več. Dejansko so s temi in nekaterimi drugimi ukrepi petrolejski delavci dosegli kakšnih 20% povišanja. Stvar se je razvedela in drugi sindikati so se s še večjo silo pognali v boj.

Vlada po svoje gleda na to vprašanje in mu pridaje politično barvo. Sindikati so v peronističnih rokah, zato takoj obtožba, da so te stavke „politične“. V ozračju predvolilnega boja, kjer kandidati drug

druga kruto napadajo in se skraj psujejo, ni pričakovati umirjenosti. Le tako je moč razložiti, zakaj se je predsednik Alfonsín znova spravljal nad peronističnega predsedniškega kandidata dr. Menema, rihankega guvernerja, in ga označil kot „najslabšega guvernerja“, kar jih ima država. Reakcija v peronističnih vrstah je bila hitra in močna. Šele po teh medsebojnih opovarnih in telegrafskih uslužbenecv itd. Te stavke, ki jih je vse več, prinašajo seme kaosa v navidezni pomladanski red. In to ni dobro.

POTRES OKROG GOSPE

V torek, 25. oktobra je nenadoma prišla v Buenos Aires Perónova vdova. Gospa María Estela Martínez de Perón zadnja leta živi v španski prestolnici in se ne vtika več v politiko. Tudi je večina peronistov že prišla do uvida: čim dlje je, tem boljše.

Daleč so tisti časi (čeprav po časovni dalji še blizu), ko so razni peronistični voditelji klečeplazili v Madridu in skušali od „gospe“ doseči naklonjenost in blagoslov. Tedaj je njena beseda bila še odločilna v peronizmu. Skoraj do razkola je prišlo v stranki, ko so prvi „obnovitelji“ začeli voditi stranko mimo (kadar ne kar čez!) Perónove vdove. Nekaj časa je bila še „častna“ predsednica stranke, potem pa je hitro prešlo še to v pozabo.

Njena sedanja prisotnost peronistom ni všečna. Spoznali so, da lastni glasovi ne zadostujejo za volilno zmago. Velik del tistih „nevrščenih“ glasov, s katerimi peronizem računava, pa gospe ne gleda ravno s simpatijo. Spominja jih na težko dobo, ko je bila ona predsednica, v državi pa ni bilo vodstva. Razpala se je gverila, zavladal je gospodarski in socialni kaos, ki je vodil v vojaški udar. Tega nikdar več.

Peronisti sumijo, da je gospejin prihod povezan z radikalsko kampanjo, katere cilj je prikazati peronizem v najslabši luči. In čeprav izgleda, da to ni res, kajti „Isabelita“ je prišla zaradi nekkih sodnih zadev, je bil ves napor peronističnih voditeljev usmerjen v to, da se jim ne bi bilo srečati z njo, še manj pa da bi bili z njo na kakšni fotografiji. Le par trdovratnih „pravovernežev“ se ji je približalo. Pač lep prikaz, kako se časi spreminjajo in ljudje tudi.

strukture še ohranjajo. Celo Marx je v svojem delu zapisal, da narodi oz. države, ki ne morejo ustvariti toliko kot porabijo, ne morejo zagotoviti svojega razvoja in napredka, da prej ali slej postanejo plen močnejših gospodarskih subjektov.

V nadaljevanju razprave o zvezni in slovenski ustavi bomo Slovenci še vedno zahtevali in tudi zahtevamo:

1. Da se slovenskemu narodu prizna suverenost kot naravna, moralna in pravna pravica vsakega naroda;

2. Da si mora slovenski narod z ustavo priboriti pravico, da sam odloči, ali želi živeti suvereno sam ali pa v enakopravni in svobodni povezavi z drugimi narodi in da pri tem določi (suvereno) pogoje skupnega življenja;

3. Pravico slovenskega naroda do samoodločbe z vključno pravico do oceptivne. To pravico so nam beograjski oblastneži z ustavo iz leta 1974 nasilno odvzeli;

4. Da se ljudem zagotovijo človeške in državljanske pravice, da se sami, če to hočejo, organizirajo po nazorskem prepričanju ali drugih opredelitvah v politične stranke, ki oblikujejo svoje programe in o katerih odloča ljudstvo.

5. Da je vsako izvajanje oblasti, ki jo ljudstvo s svobodnimi volitvami poveri izvoljenim organom oblasti, stalno nadzorovano od strani ljudstva z možnostjo odpoklica.

Prejšnji teden so se škofje iz vse države sestali na redno zasedanje. Dvakrat na leto so ta zborovanja in običaj je že, da ob sklepu izdajo kakšno izjavo o perečih problemih sedanjosti. Tudi to pot je bilo tako, in izjava se je dotaknila problema „družbe brez Boga“. V tem da je vsa tragika in vzrok argentinske krize. Ker ni Boga v življenju občanov, ni morale. Razpaslo se je malikovanje užikov, širi se spolnost, podkupovanje in podobno. Beseda škofov ni bila ne milejša, ne trša kot ob drugih priložnostih, a na vlado je padla kot gorjača po glavi.

Prvi in najbolj ostro je reagiral sam predsednik Alfonsín. Izjavil je, da so škofje govorili neprimerno; če poznajo kak primer korupcije, naj ga naznanijo sodnim oblastem, kajti sicer je njihovo govorjenje prazno in škoduje demokraciji. Nič ni so pomagale razlage, da je Cerkev

NAŠA PRISOTNOST

Sredi oktobra so se zbrali tukaj živeči člani Društva prevajalcev Martina Fierra, da skupaj proslavijo obletnico pesnika Hernándeza. Na večeru, ki se ga je udeležil tudi tajnik za kulturo občine Buenos Aires, Félix Luna, je predsednik društva Gómez Farías podal pomen prevajanja pesnitve v druge jezike, nakar je vsak prevajalec na kratko orisal svoje razloge za prevajanje ter težave, na katere je naletel. Za konec je ravnateljica muzeja José Hernández, prof. Mara Carmen Lauría, podarila vsakemu prevajalcu po en „patacón“ (denar iz gavčevske dobe).

Ker se tega srečanja slovenski prevajalec dr. Tine Debeljak ni mogel udeležiti, ga je zastopal in o prevodu tudi govoril njegov sin Tine Debeljak ml.

Istodobno pa so predstavili zvezek iz zbirke, ki jo izdaja muzej Cuadernost del Museo de Motivos Argentinos José Hernández, leto V, št. 9-10 (z letnico 1984; izšel je šele sedaj), kjer so ponatisnjeni prvi verzi iz vsakega prevoda. Med 45 prevodov (od prvga italijanskega iz l. 1919, pa drugih, npr. v gvarani, arabščini, japonsščini, dveh v kitajščini, v esperanto, turščini in hindu) je po časovnem redu 23. tudi slovenski, stvaritev dr. Tineta Debeljaka.

„Sem stopam, da pred vami pel / bi ob kitari zgodbe svoje...“ tako se pričinja prvi spev, katerega štiri kitice so ponatisnjene.

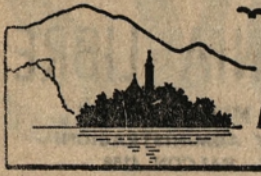
V muzeju pa med razstavljenimi prevodi slovenski priča o slovenski prisotnosti v argentinskem kulturnem prostoru.

Razprave o ustavnih spremembah v Sloveniji so bile drugačne kot v prejšnjih letih in ljudje so hoteli spremembe v dosedanjem načinu neodgovornega vladanja, spremembe v vođenju gospodarstva in spremembe v odnosih do federacije v korist nacionalne suverenosti Slovenije. Med ljudstvom in med kulturniki so vse bolj glasne zahteve, da naj bo Jugoslavija v bodoče konfederacija in da se moramo posloviti od enopartijskega sistema, ki ni več sposoben popeljati jugoslovanske države iz globoke gospodarske, socialne in družbene krize.

V Sloveniji nastajajo družbene sile, ki hočejo družbenih sprememb v korist demokratizacije in človekovih pravic in svobodčin. Mladina se plebiscitarno odloča za oblikovanje novega družbenega reda, ki naj ji zagotovi perspektivo dela in življenja. In to mladino podpirajo kulturniki, razumniki in vse več ima podpore tudi v samem delavskem in kmečkem razredu.

In ko bo prišel čas, da se bomo na podlagi doslej prehojene poti mirno in strpno odločali o bodočem družbenem in gospodarskem razvoju Slovenije, tedaj bomo vsi Slovenci, mi doma in vi, ki živite v tujini, odločili, kako Slovenijo urediti kot samostojno državo in jo vključiti v družbo svobodnih držav civiliziranega sveta Zahodne Evrope.

M.

NOVICE IZ SLOVENIJE

LJUBLJANA — Na 34. mednarodnem vinogradniškem kongresu se je predstavilo 480 razstavljalcev iz 20. držav. Poleg ocenjevanja 1260 vzorcev vina in nagradjevanja najboljših, so na sejmu ponujali opremo, novo tehnologijo, predavanja in seveda splošne sejemske zabavne prireditve.

TREBNJE — FAO, Mednarodna organizacija za kmetijstvo in prehrano je vključila to občino med svojih trideset razvojnih projektov po vsem svetu. Hoče ohraniti poseljenost in izboljšati gospodarsko življenje z uvajanjem dopolnilnih dejavnosti za kmete pa tudi z ustvarjanjem delovnih mest v domači industriji.

RADOVLJICA — Prevajalci si vsako leto medsebojno izmenjajo nova dognanja na delovnem srečanju, ki je bilo letos v tem kraju. Osrednja tema je bila Novi mediji in prevajanje. Srečanje je popestril nastop Linhartovega odra z improvizacijo iz Matička.

LJUBLJANA — V avgustu so se cene v drobni prodaji podražile za 14,7 odstotka. S tem so že ta mesec prekorčili inflacijo, ki je bila predvidena za celo leto. V prvih osmih mesecih so cene narasle za 98,8%.

DEVIN — Prvo mednarodno glasbeno tekmovanje „Devinski grad“ so pripravili v tem kraju od 21. do 25. sep-

tembra. Tekmovali so flavtisti do tridesetega leta starosti, tekmovalja pa se je udeležilo 60 mladih glasbenikov iz Nemčije, Madžarske, Poljske, Italije, ZDA, Francije, Španije, Irana, Velike Britanije, Japonske, Jugoslavije in Švedske. Predsednik žirije je bil italijanski skladatelj romunskega rodu Roman Vlad, član mednarodne žirije pa je bil tudi slovenski skladatelj Alojz Srebotnjak. Prvo nagrado je dobil Francoz, drugo Japonka, tretje pa niso podelili.

PTUJ — Slovenski zgodovinarji so si za svoje srečanje zastavili temo, ki obravnava leto 1918 v slovenski zgodovini, Vasilij Melik je ovrednotil nekatere pomembne elemente v letu 1918, predvsem pa politično in ideološko ozračje, v katerem je nastala država SHS.

LJUBLJANA — Razkrinkana morala avtorja Jožeta Mokrica je komedija, s katero so začeli novo sezono v Sentjakobskem gledališču v Ljubljani. Nato bodo uprizorili Veter v vejah Sasafraza Francoze Reneja de Obaldiaja, Tojt za znošet Wolkerja, Nušičeve Zalujče ostale, Mastrosimonejeve Skrajnosti in slovensko novitelo Novi ljubimec lady Chaterley Pavla Lužana, ki jo bo režiral Aleš Jan.

Umrlj od 1. do 7. septembra 1988:

Ljubljana — Anton Mstek, 70; Jožeta Balajc; Marija Kastelic (Kumrova teta Marička); Anica Teran roj. Avšič; Janez Kogovšek; Peter Jazbar; Frančiška Trnovc; ing. Vinko Bukovec; Vid Dernovšek; Marta Matul roj. Šlamberger; Ana Marn roj. Očepek; Kristina Pisek roj. Saje; dr. Viktor Čerček; Marija Ahačič; Peter Petaros; Lavoslav Sotenssek; Anica in Petra Čampa; Kristina Svetek roj. Kuhar; Janez Vidic; Zora Filipič roj. Vuga; Angela Stregelj roj. Kukavica; Miloš Gulin; Fanika Martinčič; Milena Sattler; Frančiška Jurjevčič roj. Logaja; Milka Smrdelj roj. Zidar; Albina Samotornčan roj. Tavčar, 81; Angela Žezlina roj. Blejce; Han i Verdnik; Frančiška Huber roj. Težak.

RAZNI KRAJI — Jože Lovšin, Hrovača; Jožefa Motoh, Brežice; Pavle Vozelj, Galicija; Ivana Selšek roj. Moder, Sv. Agata; Alojz Klavara, 84, Soča; Zorka Spetič-Magajna, Il. Bistrica; Karol Žisko, 86, Brezovica; Ludvik Šimic, Lápica pri Škofiji Loki; Jože Zakonjšek, Zalec; Julijana Rogelj (Smrekarjeva mama), 84, Voglje; Mirko Blažko, Ajdovščina; Alojzija Pleško roj. Skopec, 77, Nočr. Gorice; Avgust Sever, 8, Kamnik; Franc Senica, Celje; Emilija Bernik roj. Stele; Jožefa Šumer roj. Juteršek, 81, Vojnik; Leopold Boris, Trbovlje; Stanko Beve, Šmarje pri Jelah; Ivanka Novak roj. Rotar, Vnanje Gorice; Marjan Milatovič, Radovljica; Frančiška Resnik roj. Eržen, 79, Vrhnika; Albina Godec roj.

Jerlah, Šentvid pri Stični; Branko Zupančič, 75, Metlika; Stane Podkoritnik, Klinja vas; Terezija Hrovat, Radomlje; Leonard Cenčič, Predvor; Jože Kovač, Grm; Stanislav Ploh; Ivanka Gantar roj. Gostia, Gor. Logatec; Jožefa Motoh roj. Lapuh, 67, Brežice; Ivanka Sajovic roj. Langerholc, Preska pri Medvodah; France Puntar, Gradisce v Slov. Goricah.

gradnjo zavetišča začelo in v glavnem dokončalo.

Koliko časa, koliko osebnega dela pa tudi denarja je vložil v obe ustanovi!

Gospod Matevž je bil rojen v Starem dvoru pri Škofiji Loki. Rojstnega kraja, na katerega ga veže toliko spominov, ni in ne bo nikdar pozabil. Ker dobro pozna domače kraje in ima odličan spomin, mu ne zmanjka snovi za pogovor, če v družbi beseda nanese na Škofjo Loko ali na koga, ki je od tam doma. Saj še danes, po 45 letih zdomstva, gladko našteva imena hiš, kako se je kje po domače reklo, čigava so bila znamenja ob poteh in ve za vse česte in steze.

Druga Potočnikova značilnost, ki ga spremlja vse življenje, je njegova mizararska obrt. Vse znanje in izkušnje, ki si jih je pridobil v domovini, je znal s pridom izrabiti v novi deželi. Kmalu po prihodu v Argentino je začel z lastno mizararsko delavnico, jo razvil v močno podjetje z imenom Lipa, ki ga danes vodita že njegova sinova.

V soboto, 8. oktobra zvečer smo na povabilo odbora Šlomskega doma posedli k skupni večerji v počastitev njegove 70-letnice. Slavja so se udeležili številni člani doma, vabilu pa se je odzval tudi celokupen pevski zbor Gallus, kar je dalo tudi lepo pevsko obeležje slavju. Predsednik Šlomskega doma Marjan Lebeda je čestital slavljenemu in sporočil sklep odbora, ki ga imenuje za častnega člana Doma za njegove za-

služe pri ostvaritvi „tega slovenskega griča sredi argentinske pamppe“. Njegov doprinos se je začel prav ob početku, ko je bil desna roka danes že pokojni župnika Janega Kalana in učiteljice Anice Šemrov, pa krepko delo, ko se je pod njegovim predstvom zgradila gornja velika dvorana in njegovega sodelovanja prav do današnjih dni.

Takole je razlagal namen, ki so ga imeli pred očmi prireditelji te slavnosti: „Ljudje radi priznajo zasluge možem po njihovi smrti. Matevž, tebi se pa hočemo zahvaliti že sedaj, v življenju...“ Potem je zatrdil: „Pri vsem tem delu pa ni nikoli iskal sebe. Predsedstvo doma je sprejel šele potem, ko ni bilo mogoče dobiti drugega za to mesto.“

Lebeda se je poklonil tudi Potočnikovi ženi, ge. Kati, ker „je z njim sodelovala in ga ni ovirala pri delu za skupnost“. Ponovil je, star izrek: „Za velikim možem stoji navadno velika žena.“ Dolg aplavz navzočih, ki je sledil predsednikovim besedam, je bil iskren izraz hvaležnosti in priznanja. Iz srca nam je privrela „Kolikor kapljic, toliko let...“

Besedo je povzel tudi župnik g. Jože Škerbec, ki je postavil zaključno besedo Potočnik za zgled zvestobe in sodelovanja s krajevno slovensko cerkveno skupnostjo. Izrazil je željo, da bi imela čim več posnemalcev.

Večer je potekal v veselem razpoloženju. Bilo je kramljanja, šal-

pa tudi prepevanja narodnih, kot se za takšno priložnost spodobi.

Naš slavljenec ima srce tudi za mlade. Zato se ga je ramoška mladina še posebej spomnila v nedeljo po maši na svojem sestanku. Zahvalila se mu je za razumevanje in pomoč in mu želela še mnogo zdravih in zadovoljnih let.

Materinska proslava

Na materinski dan v nedeljo, 16. oktobra se je tudi mladina Šlomskega doma spomnila svojih mamic in babicam. Sodelovala je šola A. M. Šlomska, mladinci in mladenke ter odseka ŠDO in SFZ. Otroški zborček je pod vodstvom Kristine Qualizza in ob spremljavi g. Čamernika popestril nedeljsko bogoslužje. Po maši pa se je v dvorani razvila prisrčna proslava.

Sporod je začel predsednik šolskega odbora arh. Jure Vombergar in v kratkih, jedrnatih besedah predstavil pomen materinstva danes; voščil je vsem navzočim materam in babicam.

Šolarji so nato v verzih in s petjem izrazili svoja voščila. Karel Panaino in Sonja Avguštinova pa sta spregovorila v imenu otrok. Mladinci in mladenke so ob glasbeni spremljavi podali nekaj prijetnih pesmi z materinsko vsebino, voščila sta pa izročila Lučka Vombergar in Andrej Rode. Sledil je pomenljiv avdiovizual, ki ga je pripravila mladina, besedilo pa je doživeto predvajala dr. Marjana Poznič.

Gallusov koncert

Prijateljem kakovostne glasbe iz repertoarja slovenskih Marijinih pesmi je pripravil pevski zbor Gallus čudovit večer. Program je bil ponovitev koncerta, ki ga je imel zbor za zaključek Marijinega leta v cerkvi Marije Pomagal v letošnjem maju. Prijeten pomladanski večer v soboto, 8. oktobra je še olajšal številno udeležbo občinstva, ki ni štedilo z odobravanjem sijajnemu izvajanju našega reprezentativnega pevskega zbora in solistov. Dobra akustika dvorane je pripomogla, da so prišli do izraza tako lepo izvedeni „pianissimo“ kot „for-

tembra. Tekmovali so flavtisti do tridesetega leta starosti, tekmovalja pa se je udeležilo 60 mladih glasbenikov iz Nemčije, Madžarske, Poljske, Italije, ZDA, Francije, Španije, Irana, Velike Britanije, Japonske, Jugoslavije in Švedske. Predsednik žirije je bil italijanski skladatelj romunskega rodu Roman Vlad, član mednarodne žirije pa je bil tudi slovenski skladatelj Alojz Srebotnjak. Prvo nagrado je dobil Francoz, drugo Japonka, tretje pa niso podelili.

PTUJ — Slovenski zgodovinarji so si za svoje srečanje zastavili temo, ki obravnava leto 1918 v slovenski zgodovini, Vasilij Melik je ovrednotil nekatere pomembne elemente v letu 1918, predvsem pa politično in ideološko ozračje, v katerem je nastala država SHS.

LJUBLJANA — Razkrinkana morala avtorja Jožeta Mokrica je komedija, s katero so začeli novo sezono v Sentjakobskem gledališču v Ljubljani. Nato bodo uprizorili Veter v vejah Sasafraza Francoze Reneja de Obaldiaja, Tojt za znošet Wolkerja, Nušičeve Zalujče ostale, Mastrosimonejeve Skrajnosti in slovensko novitelo Novi ljubimec lady Chaterley Pavla Lužana, ki jo bo režiral Aleš Jan.

Umrlj od 1. do 7. septembra 1988:

Ljubljana — Anton Mstek, 70; Jožeta Balajc; Marija Kastelic (Kumrova teta Marička); Anica Teran roj. Avšič; Janez Kogovšek; Peter Jazbar; Frančiška Trnovc; ing. Vinko Bukovec; Vid Dernovšek; Marta Matul roj. Šlamberger; Ana Marn roj. Očepek; Kristina Pisek roj. Saje; dr. Viktor Čerček; Marija Ahačič; Peter Petaros; Lavoslav Sotenssek; Anica in Petra Čampa; Kristina Svetek roj. Kuhar; Janez Vidic; Zora Filipič roj. Vuga; Angela Stregelj roj. Kukavica; Miloš Gulin; Fanika Martinčič; Milena Sattler; Frančiška Jurjevčič roj. Logaja; Milka Smrdelj roj. Zidar; Albina Samotornčan roj. Tavčar, 81; Angela Žezlina roj. Blejce; Han i Verdnik; Frančiška Huber roj. Težak.

SLOVENCI V ARGENTINI

Osebnе novice

Krst: Krščen je bil Štefan Peter Jeretina, sin Martina in ge. Monike roj Rant. Botra sta bila Irena Lesar in Marko Rant. Krstil pa je župnik Tone Rant SDB. uestitamo!

Nov diplomant: Na moronski univerzi je dokončal študij arhitekture Jože Urbančič iz San Justa. Novemu slovenskemu arhitektu isrene čestitke.

MENDOZA

Solski odbor Društva Slovencev v Mendози je za nedeljo, 9. oktobra povabil vse rojake na opoldanski asado s srečolovom. Prireditve je imela namen, nabrati sredstva k prispevku stroškom za udeležbo na-

V spomin Antonu Ravniku

Dne 3. oktobra je odšel po večno plačilo dr. Anton Ravnik. Pokopan je na pokopališču Sv. Dominika, Benicia, v Kaliforniji, kjer je živel vsa-begunska leta. Primorska je izgubila uglednega sina in neutrudljivega pobornika za svoje narodnostne in človečanske pravice.

Njegova življenjska pot je bila vselej pogojena s tragično usodo slehernega zavednega primorskega Slovenca. Pokojni se je rodil v Kanalu ob Soči 12. decembra 1898 kot enajsti otrok trgovca in občinskega svetovalca Antona in Terezije Faletič. Osnovno šolo je obiskoval v Kanalu in Gorici, kjer je skončal tudi štiri leta gimnazije. Leta 1915, ko je divjanje prve svetovne vojne izgnalo v begunstvo prebivalstvo soške doline, je končal gimnazijo v Ljubljani, kjer je maturiral 1919. Še isto leto se je vpisal na veterinarsko fakulteto v Brnu. Doktoriral je 1924 v Turinu, da bi tako lahko delal v domačem kraju, ki je bil z ostalo Primorsko priključen Italiji.

Povezan s slovenskim katoliškim političnim življenjem na Goriškem, je bil pod italijansko okupacijo neprestano zatiran. Neštetokrat je bil na tem, da bi se po zgledu mnogih

primorskih izobražencev pomaknil z družino čez mejo. Zadržala ga je le želja, da bi svojim zatiranim sovaščanom pomagal kljubovati raznarodovalni politiki fašističnega režima. Napisal je za Goriško Mohorjevo Družbo preprostemu kmetu nepotrebno knjigo „Kako zdravimo živino“, pozneje prevedeno tudi v druge slovanske jezike; sodeloval je pri Gospodarskem Listu, dokler je ta lahko izhajal. Peš je večinoma moral obiskovati revne kmetije, raztresene po beneških in kanalskih hribih, kjer je pičlo blago v hlevu pomenilo nepotreben del premoženja in sredstvo za obstoj.

Kot mlad živinozdravnik je našel življenjsko družico v vaški učiteljici Štefki Rutar, potomki stare, v stoletjih zakoreninjene tolminske družine.

Med drugo svetovno vojno se je po padcu fašizma z goriškimi katoliškimi političnimi sodelavci prizadeval, da bi se v soški dolini uveljavile narodne pravice in zaživelo slovensko šolstvo.

Po koncu vojne pa novo razočaranje! Dolgoletne sanje in želje po svobodni Primorski priključen demokratski Sloveniji so se razblinile. Zasovraženi rimski fašizem je nadomestil še bolj kruti domači komunizem.

Zapustil je svojo ljubljeno Primorsko in se po poti beguncev v 53. letu življenja s petčlansko družino zatekel v ZDA. Kot skoro vsi politični izseljenci je opravljal slabo plačana dela, da je pomagal svojim, takrat še nedoraslim otrokom čez

na nam je nudila petje, deklamacije in recitacijo črtice Povodni mož.

Druga skupina (od 1. do 3. razr.) nas je razveselila s petjem in deklamacijami.

Završelo pa je po dvorani, ko so pristopicalni na oder naši najmanjši iz vrta s prizorčkom „Po rože“.

Sledile so še točke: Sirota Lojzek; recitacija Ivana Cankarja črtice „Dateljni“, prizor „Pridni fantiči in deklči“, ki nam je prikazal delo različnih rokodelcev in domačih gospodinj; slednjič prizor na paši „Pastirček Tonček“, kjer so pasamezniki vloge kar dobro odigrali.

Sporod je zaključil septet s petjem sedmih deklet, ki so ob kapelici Matere božje zapele tri pesmi. Njihovo petje je bilo izredno in preseñteljivo ubrano.

Oder je predstavljal kmečko okolje s hišami, ovčkami na trati in kapelico sredi vasi.

Sporod so pripravile učiteljice Mari Mlinar, Bibi Bajda, Jadranka Ovčjak in voditeljica Lenčka Božnar.

Po sporedu so bili vsi navzoči postreženi s čajem in pecivom.

Prireditve je brez dvoma uspela. Pokazalo pa se je, da našim mladim že tu pa tam peša naša domača govornica — znak, da se v naših družinah daje premalo važnosti in poučarka na to neprecenljivo prednoto!

;

Bb.

univerzo do kruha. Le po dolgem trudu so mu začeli priznavati njegovo živinozdravniško izkušnost.

Še predno je lahko svoje znanje virologije začel uporabljati na univerzi v Berkeleyu z Nobelovim nagradjencom Wendelom Stanleyom pri odkritju tobačnega mozaičnega virusa (1957-66), je že leta 1954 bil cenjen kot strokovnjak v Cutter Laboratory, kjer so odkrili Salkovo cepivo proti otroški paralizi.

Vsa leta begunstva je bil aktiven v slovenskem kulturnem in verskem življenju v San Franciscu. Do visoke starosti je pel pri slovenskih nedeljskih mašah. Dopisoval si je s proučevalci slovenske zgodovine in bil pozoren za slovensko dogajanje doma in v svetu. Nikoli ne pozabil na svoj rojstni Kanal in z veseljem je pomagal pri nabavljanju novih zvonov za svojo faro cerkev. Le-ti zvonovi pa ga niso spremenili na koncu življenjske poti in tudi bistra Soča ne bo šumela por njegovim grobom, kot že stoletja šumi njegovim prednikom.

Dragi Tone, naj Vam bo tuja zemlja lahka in naj Vas Vsemogočni poplača za vse dobro, ki ste ga storili družini in slovenskemu narodu.

Ravnikovi ib Argentine

MALI OGLASI

TURIZEM

Potovanja, skupinske ekskurzije, letalske in pomorske vožnje poskrbi po ugodni ceni Marjeta Senk. T. E. 762-2840.

ADVOKATI

dr. Vital Ašič — odvetnik — ponedeljek, sredo, petek od 17 do 19, Don Bosco 168 - San Isidro; T. E. 743-5985.

dr. Franc Knavs — vsakovrstne civilne, delavske in trgovske zadeve v Capitalu in Pels. Bs. As. — Tucumán 1455, 9. nadst. E - T. E. 45-0320 - poned., torek, četrtek od 16 do 20.

POGREBNI ZAVOD

ORIENTE S.R.L. — Prevozi — Poroke — Rešilni avtomobili — Pogrebi. Za Slovence 15% popusta. Rep. O. del Uruguay 2651 (ex Camino de Cintura), San Justo, prov. Bs. As. T. E. 651-2500.

ZA DOM

POHIŠTVO: za jedilnice, spalnice, dnevnice, moderne in angleški stil. Martin Kovačič — T. E. 765-1682.

REDECORA — celotna oprema stanovanj: blago za naslanjače, odeje, zavese, tapete, preproge — Bolívar 224, Ramos Mejía, T. E. 654-0352.

Garden Pools — konstrukcije bazenov - filtri - avtomatično zalivanje — Andrej Marolt, Martínez de Hoz 211, San Miguel, T. E. 664-4374.

SANITARNE NAPRAVE

Sanitarne in plinske naprave — privatne - trgovske - industrijske - odobritev načrtov — Andrej Marolt, Avellaneda 216, San Miguel, T. E. 664-1656.

SERVIS

Dolenc Lojze — popravila barvne TV, video-kaset, radio-snemalcev, kaset in avdio — Cerriño 3942, San Justo, T. E. 651-2176.

TRGOVINA

Delikatosa Franc Vester — Gana 119 - Capital - (1 kvadra severno od postaje Liniers).

Alpe Hogar — Stane Mehle - vse za vaš dom - L. Vernet 4225 - 1826 Rem. de Escalada - T. E. 248-4021.

GOSPODARSTVO

Zavarovanja M. in H. Loboda — Sarmiento 385, 1. nadst., pis. 10 - Buenos Aires - od 11 do 18.30 - T. E. 312-2127.

Kreditna zadruga SLOGA — Bmé. Mitre 97, 1704 Ramos Mejía - T. E. 658-6574/654-6438. Od ponedeljka do petka od 10. do 19. ure.

Mutual SLOGA — Bmé. Mitre 97, 1704 Ramos Mejía - T. E. 658-6574, 654-6438. Od ponedeljka do petka od 10. do 19. ure.

SLOGA — PODRUŽNICA SAN MARTIN — Slovenski dom - Córdoba 129 Tel. 755-1266 - Uraduje ob torkih od 18. do 20. ure in ob nedeljah od 10. do 11. ure (g. Stanko Oberžan).

SLOGA — PODRUŽNICA SLOVENSKA VAS — Hladnikov dom - Msgr. J. Hladnik in Hernandezias - Uraduje ob sredah od 19. do 21. ure in ob nedeljah od 10.30 do 12.30 (ga. Marija Gorše).

Jožko Šavli

Nagelj - slovenska roža

(9)

Značilnost slovenske skrinje je njena čelna stran s tremi kvadrati, ki so jih zlasti od začetka 19. stol. dalje bogato poslikavali. Okrasno je bil poudarjen srednji kvadrat, največkrat s svetimi podobami ali znaki: monogrami Jezusa (IHS) in Marije (MRA), znamenje sv. Duha (gob), čudodelna oz. romarska podoba Marije, svetnik ali svetnica... V stranskih kvadratih sta največkrat upodobljena šopka cvetja v vazi ali košarici. Barve nimajo veliko odtenkov: rjava kot barva lesa in cvetličnih lončkov; bela za ozadje slike; rdeči, plavi, rumeni, vijolični cvetovi, zeleni listi. Gre za značilne slovenske barve, od daleč vidne, blizu heraldičnim barvam. Takšna barvna sestava učinkuje na človeka sveže, živahno in razgibano. Nagelj se nahaja v šopku ob tulipanu in vrtnici ali kot samostojen okras.

Okras z nageljnom ima pogosto tudi slovenska zibelka ali zibel. Poznana je že stoletja, zelo pa se je razširila po slovenskih domovih v 19. stol. Zibel so bile spočetka rezljane, od prejšnjega stoletja pa so

Novice iz Slovenije

LENDAVA — Mednarodno likovno kolonijo je pomurski kipar Ferenc Kiraly organiziral že estnajstič. Letos so se udeležili trije umetniki iz Madžarske, eden iz Avstrije, dva iz Vojvodine in Marjan Tršar iz Ljubljane. Na lendavske m gradu so se predajali ustvarjalnemu duhu, sadovi pa bodo vidni na razstavi v tem novembru.

LJUBLJANA — 128 kilogramov ur so našli mladički na vlakcu Jugoslavija ekspres, ki vozi med Frankfurtom in Beogradom. Tihotapski plen ni imel vidnega gospodarja.

LJUBLJANA — Svetovna sociološka zveza ISA je imela mednarodno konferenco o primerjalnem raziskovanju. Na njej so družboslovci predstavili več novih raziskovalnih dosežkov.

STATENBERG — Na dmačem gradu so se že petindvajsetič zbrali pisatelji iz Slovenije. V treh dneh so obravnavali dve temi: Politika in gospodarstvo, ter Provincina in literatura. Program je pripravil Peter Božič in vključil med predavatelje predvsem mlajše pisatelje in kritike.

SLOGA — PODRUŽNICA RAMOS MEJIA. V prtiličju poslopja Sloge, Moreno 129. Od ponedeljka do petka od 17. do 19. ure. T. E. 658-6574 — 654-6438.

SLOGA — PODRUŽNICA CASTELAR Slovenska Pristava - Monte 1851 - Uraduje ob četrtkih od 20. do 22. ure in ob nedeljah od 10.30 do 12.30 (g. Nande Češarek).

SLOGA — PODRUŽNICA SAN JUSTO Naš dom (pisarna) H. Irigoyen 2756 T. E. 651-1760. Uraduje ob torkih od 18. do 20. ure in ob nedeljah od 9.30 do 11.30 (gdč. Julka Moder).

Cena največ štirih vrstic A 12.- za enkratno objavo, za vsak mesec — 4 številke — A 40.-.

OBVESTILA

SOBOTA, 5. novembra:

Redni pouk Slov. srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. uri.
Tečaj za odrasle v Slovenski hiši ob 17.40 uri.

NEDELJA, 6. novembra:

Obletnica doma in mladinski dan v Slovenskem domu v Berazategui.

SREDA, 9. novembra:

Občni zbor ZSMŽ ob 17. uri v Slovenski hiši.

SOBOTA, 12. novembra:

Seja profesorskega zbora srednješolskega tečaja v Slovenski hiši.
Kulturni večer SKA: Spomin na začetke SKA in slovo od Ladislava Lenčka; ob 20. v Slov. hiši.

NEDELJA, 13. novembra:

36. zvezni Mladinski dan SDO-SFZ v Slovenski vasi.

PETEK, 18. novembra:

Seja medorganizacijskega sveta, ob 20. v prostorih Zedinjene Slovenije.

SOBOTA, 19. novembra:

Zaključna prireditev Slov. srednješolskega tečaja v Slovenski hiši

NEDELJA, 20. novembra:

Proslava Kristusa Kralja ob 16. v Slovenski hiši.

NEDELJA, 7. novembra:

Naš dom San Justo — tombola.

Pristavski mladinski zbor bo imel v soboto, 12. novembra, ob 20 koncert v prostorih Biblioteca Juan M. Giuffra, v Palomarju (ulica Madariaga 540, pol bloka od Av. Marconi). Na koncertu bosta kot solista nastopila tudi baritonist Lojze Rezelj ml. in basist Luka Debevec.

Poravnajte naročnino!

Slovenska kulturna akcija

13. kulturni večer

SPOMIN NA ZAČETKE SKA
in slovo od ustanovitelja L. Lenčka CM

v soboto, 12. novembra, ob 20, v Slovenski hiši

S. D. O.

S. F. Z.

vas vabita na svoj

XXXVI. ZVEZNI MLADINSKI DAN

13. novembra v Slovenski vasi

S p o r e d d n e v a :

8.45 dviganje zastav

9. mladinska sv. maša

10.15 pričetek športnih iger za vso mladino

13. kosilo

18.30 kulturni program

kuje predvsem žena. Najdemo ga zato tudi na ženski noši, predvsem praznični. Izmed delov praznične ženske noše sta najbolj tipični dve vrsti pokrival, peča in avba, četudi srečamo nagelj tudi na drugih delih noše, posebno na vzorcu bluze in ovratnega šala.

Od značilnih pokrival slovenske žene je peča v navadi že vsaj od poznega srednjega veka. V obliki velike kvadratne rute so jo že od takrat zavezovali tako, da je padala na široko po hrbtu in tvorila navzdol kot oz. ogel. Ta način zavezovanja je ostal skoraj do lanes, kakor pričajo mnoge slike, četudi so si žene pozneje zavezovale pečo že na druge načine. Značilen je način „na petelinčka“ po gorenjskih krajih, ki ga tvorita dva rogljiča iz volne na vrhu čela. Peče so bile razširjene po vseh slovenskih pokrajinah, bilo jih je več vrst: gorenjska, dolenska, vzhodnoštajerska, ziljska, primorska (tržaška), panonska.

Okras peče ima poudarek na voglu, ki pade po hrbtu in ga imenujejo roža. Panonske peče so bele; dolenske imajo že vzhodni okras abstraktnih, nespoznavnih vzorcev; za tržaške je značilen širok rob iz čipk in bogato našitkano rožo. Najpogostejši je nagelj v gorenjski peči, katere rožo tvori šopek cvetja, poleg nageljnov še iz marjetic, vrtnic, pa razne grozdaste oblike; ob robu se vije valovito nageljnova vejica s cvetovi po vdolbinah.

Na območju slovenskih Alp se od

RAST XVII

te prisrčno vabi na

POSLOVILNI PLES

v soboto, 5. novembra, ob 21. uri

v Našem domu v San Justu.

Te pričakujemo!

PRIDOBIVAJTE

NOVE NAROČNIKE!

NAŠ DOM SAN JUSTO

TOMBOLA

27. novembra

SLOVENSKI DOM

V SAN MARTINU

vabi

rojake in prijatelje

NA RAZGOVOR

z misijonarjem

LOVROM TOMAŽINOM DJ

v soboto, 12. nov., ob 20. uri

ZVIŠANE SOCIALNE PODPORE
ZA ČLANE SLOGE1. OKTOBRA BO MUTUAL SLOGA SPET ZVIŠALA
SOCIALNE PODPORE ZA SVOJE ČLANE, KOT SLEDI:

Podpore za	Člani z navadno hranilno vlogo			s Karto SLOGA
	od A 10—50	od A 50—100	nad A 100	
	A	A	A	A
Poroko	60	200	300	2.000.-
Rojstvo	60	200	300	2.000.-
Zaključek uradne srednje šole	60	200	300	2.000.-
Stalno in popolno nesposobnost za delo	200	500	800	5.000.-
Smrt	200	500	800	5.000.-

- Za podpore so potrebne tudi običajne čakalne dobe: (1 leto za poroko, rojstvo, zaključek uradne srednje šole, 3 mesece za stalno in popolno nesposobnost za delo, smrt).
- Od 1. oktobra 1988 je za nabavo KARTE SLOGA potrebna nalozba A 600. Informirajte se o višini svoje navadne hranilne vloge. Morda lahko že z malim doplačilom prestopite v višjo skupino, ali pa si celo nabavite KARTO SLOGA.
- Tistim, ki že imajo KARTO SLOGA ni treba doplačevati, obresti od njihove vloge za to zadoščajo.
- Med vsemi imetniki KARTE SLOGA do 11. 11. 1988 bomo na centralnem mladinskem dnevu v Slovenski vasi, v nedeljo, 13. 11. 1988 izžrebali nagrado: Hranilno vlogo v MUTUALU SLOGA v znesku A 5.000.-.
- Informacije (osebno ali po telefonu) dobite in vse potrebno uredite v naši glavni pisarni (ob delavnikih od 10. do 19. ure) in v podružnicah.

ESLOVENIA LIBRE

Fundador: MILOŠ STARE
REDACCION Y ADMINISTRACION:
RAMON L. FALCON 4156
1407 BUENOS AIRES
ARGENTINA

Teléfono: 69-9503

Glavni urednik:

Tine Debeljak ml.

Uredniški odbor:

dr. Tine Debeljak, Tone Mizerit,
dr. Katica Cukjati, Gregor Batagelj

Correo Argentino Central (B)	FRANQUEO PAGADO Concesión N° 5776
	TARIFA REDUCIDA Concesión N° 3824

Registro Nac. de la Propiedad
Intelectual No. 85.462

Naročnina Svobodne Slovenije za l. 1988: Za Argentino A 250; pri pošiljanju po pošti A 300; Zdrž. države in Kanada pri pošiljanju z letalsko pošto 60 USA dol.; obmejne države Argentine 53 USA dol.; Evropa 65 USA dol.; Avstralija, Afrika, Azija 70 USA dol.; ZDA, Kanada in Evropa za pošiljanje z navadno pošto 45 USA dol.

V Evropi lahko kupite Svob. Slovenijo: v Trstu: knjigarna Fortunato, Via Paganini 2; v Celovcu: knjigarna Mohorjeve družbe, Viktringer 26.

TALLERES GRAFICOS "VELKO" S.R.L., ESTA DOS UNIDOS 425, 1101 - BUENOS AIRES - T. E. 362-7215

ZVIŠANE SOCIALNE PODPORE
ZA ČLANE SLOGE1. OKTOBRA BO MUTUAL SLOGA SPET ZVIŠALA
SOCIALNE PODPORE ZA SVOJE ČLANE, KOT SLEDI:

Podpore za	Člani z navadno hranilno vlogo			s Karto SLOGA
	od A 10—50	od A 50—100	nad A 100	
	A	A	A	A
Poroko	60	200	300	2.000.-
Rojstvo	60	200	300	2.000.-
Zaključek uradne srednje šole	60	200	300	2.000.-
Stalno in popolno nesposobnost za delo	200	500	800	5.000.-
Smrt	200	500	800	5.000.-

- Za podpore so potrebne tudi običajne čakalne dobe: (1 leto za poroko, rojstvo, zaključek uradne srednje šole, 3 mesece za stalno in popolno nesposobnost za delo, smrt).
- Od 1. oktobra 1988 je za nabavo KARTE SLOGA potrebna nalozba A 600. Informirajte se o višini svoje navadne hranilne vloge. Morda lahko že z malim doplačilom prestopite v višjo skupino, ali pa si celo nabavite KARTO SLOGA.
- Tistim, ki že imajo KARTO SLOGA ni treba doplačevati, obresti od njihove vloge za to zadoščajo.
- Med vsemi imetniki KARTE SLOGA do 11. 11. 1988 bomo na centralnem mladinskem dnevu v Slovenski vasi, v nedeljo, 13. 11. 1988 izžrebali nagrado: Hranilno vlogo v MUTUALU SLOGA v znesku A 5.000.-.
- Informacije (osebno ali po telefonu) dobite in vse potrebno uredite v naši glavni pisarni (ob delavnikih od 10. do 19. ure) in v podružnicah.

so tedaj že slovenski narodni znak.

Razvoj nageljna v slovenski narodni znak potrjuje tudi dejstvo, da se začne pojavljati skupaj z državnim, cesarskim simbolom, katerega predstavlja dvoglavni heraldični orel. Motiv tega orla se že od 16. stol. dalje nahaja na mnogih predmetih, kakor so naslonjala stolov, ključavnice, na vratih, uvezen na prtihi, pa tudi na panjskih čelnicah in še zlasti majolikah. Ko se mu pridruži tudi nagelj, ko imajo celo avbe form, na katerem je dvoglavni orel med nageljni, je s tem nedvomno izpričana lastnost nageljna v pomenu narodnega znamenja, znameja slovestva.

* * *

V grboslovju je nagelj razmeroma redek. Nemška Wappenfibel npr. ga v seznamu rastlinskih znamenj na ščitih oz. grbih sploh ne navaja. Italijanski Dizionario Araldico ga omenja kot sestavino v grbih dveh rodbin in uravi, da predstavlja krepko, ki kaže na dostojanstvo in ugled. Za srednje-evropske dežele najdemo v Dictionarie des figures héraldiques naslednje primere, v kateri se pojavlja nagelj kot samostojen znak ali kot sestavina skupaj z drugimi znaki:

v Franciji šest grbov, na Nizozemskem štiri, v Nemčiji tri, v Švici, Avstriji ter Belgiji po dva, po eden pa na Danskem, Češkem in Angleškem (otok Jersey). Najdemo ga tudi kot sestavino japonskih grbov, imenovanih mon.